

ज्ञानगंगा घरोघरी

यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ

नाशिक- ४२२ २२२

मानव्यविद्या व सामाजिकशास्त्रे विद्याशाखा

लोकप्रशासन

पदव्युत्तर पदवी शिक्षणक्रम (एम.ए.) (M58)

माहितीपुस्तिका

शैक्षणिक वर्ष : २०२३-२०२४

लोकप्रशासन पदव्युत्तर पदवी शिक्षणक्रम (एम.ए.) (M58) माहितीपुस्तिका

अनुक्रमणिका

१. विद्याशाखेचा परिचय	४
२. शिक्षणक्रमाविषयी	५
२.१ शिक्षणक्रमाची संरचना	५
२.२ कालावधी	६
२.३ अध्ययन साहित्य	६
२.४ श्रेयांक म्हणजे काय ?	६
२.५ प्रवेश पात्रता	७
२.६ शिक्षणक्रम शुल्क	७
२.७ शिक्षणक्रमाची संरचना	९
२.८ अभ्यासक्रमाची रचना	१०
२.९ मूल्यमापन प्रक्रिया	१३
३. नोंदणी प्रक्रिया	१५
४. विभागीय केंद्रे	१७
५. विशेष सूचना/संपर्कासाठी	१९
परिशिष्टे	२१
Appendix 1 : उमेदवार/विद्यार्थी करारनामा Candidate/Student Agreement at the time of Admission	
Appendix 2 : गरीब विद्यार्थी साहाय्य योजना नियमावली	
Appendix 3 : University Grants Commission Resolution (2004)	
Appendix 4 : G.R. of Equivalency for 10th and 12th	
Appendix 5 : एकापेक्षा अधिक शिक्षणक्रमांना प्रवेश	
Appendix 6 : G.R. of Equivalency	
Appendix 7 : Letter of Recognition from UGC	
Appendix 8 : विद्यार्थी साहाय्यता आणि विद्यार्थी कल्याण योजना	

विद्यापीठ गीत

एक प्रतिज्ञा असे आमुची ज्ञानाची साधना ।
चिरंतन ज्ञानाची साधना ।
ज्ञान हेच संजीवन साऱ्या जगताच्या जीवना ॥ धृ ॥
ज्योत जागवू सुजाणतेची सकलांच्या अंतरी ।
तीच निवारील पटल तमाचे प्रभात सूर्यापरी ।
ज्ञानच देउळ, ज्ञानच दैवत, प्रगतीच्या पूजना ॥ १ ॥
नव्या युगाचा नव्या जगाचा ज्ञान धर्म आहे ।
त्यातच अमुच्या उजळ उद्याचे आश्वासन राहे ।
मुक्त करिल तो परंपरेच्या बंदिघरातुन मना ॥ २ ॥
हाच मंत्र नेईल आम्हाला दिव्य भविष्याकडे ।
न्यायनीतीचे पाऊल जेथे भेदाशी ना अडे ।
जे जे मंगल पावन त्याची जेथे आराधना ॥ ३ ॥

कुसुमाग्रज

निर्मिती

श्री. विलास बधान, निर्मिती अधिकारी, ग्रंथनिर्मिती केंद्र
यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक ४२२ २२२

© २०२३, यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक

- प्रथम प्रकाशन : जून २०२३
- अक्षरजुळणी : ओम कॉम्प्युटर्स, नाशिक
- प्रकाशक : कुलसचिव, यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र
मुक्त विद्यापीठ, नाशिक ४२२ २२२

१. विद्याशाखेचा परिचय

मानव्यविद्या व सामाजिकशास्त्रे या विद्याशाखेत मानवनिर्मित कला, साहित्य या सर्जनशील निर्मिती व्यापाराचा आणि कुटुंबसंस्थेपासून राज्यसंस्थेपर्यंतच्या विविध संस्थांच्या रचनांचा, तत्त्वज्ञानाचा व इतिहास-परंपरांचा अभ्यास केला जातो. २१ व्या शतकातील जागतिक आव्हानांना सामोरे जाण्यासाठी बौद्धिक पूर्वतयारी करणे आणि अध्ययनशील समाजासाठी शैक्षणिक संसाधनांचा विकास करणे हे या विद्याशाखेचे ध्येय आहे. विद्याशाखेतील विविध शिक्षणक्रमांचा आशय हा मानवकेंद्री असतो. मानवी मूल्यांवर व माणसाच्या विकास-कार्यक्रमांवर भर देणारा आशय हे या विद्याशाखेतील अभ्यासक्रमांचे वैशिष्ट्य आहे.

विद्याशाखेची ठळक वैशिष्ट्ये थोडक्यात अशी :

१. जगभरातल्या विविध संस्कृतींचा, राष्ट्र-राज्यांच्या जडणघडणीचा, इतिहास परंपरांचा, प्रमाणपत्र, पदविका, पदवी व पदव्युत्तर पदवी शिक्षणक्रमांचा अभ्यासक्रमात समावेश.
२. मानवी हक्क, स्वातंत्र्य, समता, बंधुता, इत्यादी मूल्ये, ग्राहकसंरक्षण, पर्यावरण रक्षणादी चळवळी, सार्क, युनो, इत्यादी जागतिक कल्याणकारी संघटनांचे कार्य, स्त्रियांचे सबलीकरण, वंचितांच्या अस्मितेचे लढे, भाषा, धर्म, प्रदेशांच्या विविधतेतून एकतेसाठी रचलेले नमुना-दर्श, जागतिकीकरण आणि स्थानिक विकासाची सांगड अशा विविध आशयसूत्रांचा अभ्यासक्रमांमध्ये समावेश आहे.
३. ग्रंथालय व माहितीशास्त्र, पत्रकारिता व जनसंज्ञापन, गांधी विचारदर्शन, मानवी हक्क, ग्राहक संरक्षण अशा विशेष विषयांवर स्वतंत्र शिक्षणक्रम.
४. मराठी, हिंदी, उर्दू या भाषा विषयाचे तसेच लोकप्रशासन आणि अर्थशास्त्र या विषयातील पदव्युत्तर पदवी शिक्षणक्रम.
५. सिद्धांत आणि व्यवहार यांची सांगड घालणारे उपयोजित अभ्यासक्रम.
६. व्यक्तीच्या सर्जनशीलतेला व कल्पकतेला वाव देणारे अपारंपरिक अभ्यासक्रम.
७. अध्ययनार्थींच्याच्या व्यक्तिमत्त्व विकासासाठी आणि व्यावसायिक यशासाठी लागणाऱ्या पूरक कौशल्यांना वाव देणारे अभ्यासक्रम.
८. स्वयंअध्ययनासाठी लागणाऱ्या नावीन्यपूर्ण कौशल्यांचे शिक्षण.
९. पायाभूत अभ्यासक्रमात विविध संकल्पनांचे स्पष्टीकरण देण्यावर भर.
१०. स्वयंअध्ययन पुस्तके, स्वाध्याय, क्षेत्रीय कार्य, प्रकल्प अभ्यास, इन्टर्नशिप (आंतरवासीयता) उपग्रह सेवा व वेबमाध्यमांतून अध्ययनार्थींना मार्गदर्शन सेवा अशा विविध अंगांनी अध्ययनार्थींना शैक्षणिक साहाय्य.
११. प्रत्येक शिक्षणक्रमात आवडीप्रमाणे पर्याय निवड करण्याची संधी.

२. शिक्षणक्रमाविषयी

पदवी शिक्षण पूर्ण केलेल्या अध्ययनार्थींसाठी उच्च शिक्षणाची पुढील संधी उपलब्ध व्हावी यासाठी विद्याशाखेने विविध पदव्युत्तर पदवी शिक्षणक्रम विकसीत केले आहे. त्यानुसार लोकप्रशासन विषयातील पदव्युत्तर पदवी शिक्षणक्रम सुरू करण्यात आला आहे.

इतर सामाजिक शाखांच्या तुलनेत लोकप्रशासन हा विषय तसा नवीन आहे. परंतु असे असले तरीही आता जगभरातील जवळपास सगळ्या प्रमुख विद्यापीठांमध्ये लोकप्रशासन एक स्वतंत्र विषय म्हणून शिकविला जात आहे. लोकप्रशासन एक विद्याशाखा म्हणून भारतातही मान्यता पावलेली दिसून येते. मात्र महाराष्ट्रात लोकप्रशासन एक स्वतंत्र विषय म्हणून काही मोजक्याच विद्यापीठांत शिकविण्यात येतो.

लोकप्रशासन हा विषय विविध स्पर्धा परीक्षांची तयारी करणाऱ्या अभ्यार्थ्यांपासून ते ग्रामपंचायतीच्या सदस्यापर्यंत सर्वांच्या जिवाळ्याचा विषय आहे. असे विविध लक्ष्यगटांच्या मागणीचा विचार करून सदर शिक्षणक्रमाची आखणी करण्यात आलेली आहे. विशेषतः लोकप्रशासन हा वैकल्पिक विषय घेऊन विविध विद्याशाखेतील विद्यार्थी केंद्रीय व राज्य लोकसेवा आयोगाच्या परीक्षेत यश संपादन करीत आहेत. प्रशासकीय सेवेमध्ये निवड झाल्यानंतर कर्तव्य पार पाडताना लोकप्रशासनातील तत्वांचा व सिद्धांतांचा त्यांना उपयोग होताना दिसतो. मुक्त विद्यापीठाच्या माध्यमातून सदर विषय महाराष्ट्रभर अभ्यासला जावा यासाठीच एम.ए. लोकप्रशासन हा विषय सुरू करण्यात आला आहे.

२.१ शिक्षणक्रमाची संरचना

लोकप्रशासन विषयातील पदव्युत्तर पदवी (एम.ए.) लोकप्रशासन (M58) शिक्षणक्रम ८८ श्रेयांकाचा आहे. ह्या शिक्षणक्रमास सत्र पद्धती आहे. राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण २०२० नुसार काही अभ्यासक्रम अनिवार्य तर काही वैकल्पिक असतील. प्रथम सत्रामध्ये चार (४) प्रमुख अनिवार्य अभ्यासक्रम आहेत. तसेच अध्ययनार्थींना दोन पैकी एक विषय वैकल्पिक अभ्यासक्रम असणार आहेत. तसेच संशोधनपद्धतीवर सुद्धा एक अभ्यासक्रम आहे. प्रथम सत्राच्या अभ्यासक्रमाची श्रेयांकानुसार संरचना पुढे दिली आहे. याच पद्धतीने द्वितीय सत्राची देखील रचना करण्यात आली आहे. यात क्षेत्रीय प्रकल्प करणे अनिवार्य आहे. क्षेत्रीय प्रकल्प कसा करावा या बाबतच्या मार्गदर्शक सुचना विद्यापीठाकडून उपलब्ध करण्यात येतील. प्रत्येक सत्राअखेर अंतिम परीक्षा होईल.

२.२ कालावधी

- ❖ दोन वर्षे (नोंदणी कालावधी ०५ वर्षांपर्यंत)
- ❖ नोंदणी कालावधी संपल्यानंतर पुनर्नोंदणी करता येईल. सदर पुनर्नोंदणी दोन वर्षांकरिता असेल. पुनर्नोंदणी करण्यासाठी विद्यापीठाने निर्धारित केलेल्या शिक्षणक्रम शुल्क, परीक्षा शुल्क, गुणपत्रक शुल्क, प्रमाणपत्र शुल्क अध्ययनार्थींना भरणे आवश्यक असेल. त्या काळात शिक्षणक्रम पुनर्नोंदणी करण्याकरिता अधिकाधिक चार सत्र परीक्षा संधी मिळतील. त्या दोन वर्षांच्या कालावधीनंतर मात्र नवीन कायम नोंदणी क्रमांकाने पुन्हा प्रवेश घ्यावा लागेल.
- ❖ पुनर्नोंदणी काळात छापील अध्ययन साहित्य मिळणार नाही, मात्र ते विद्यापीठाच्या संकेतस्थळावर उपलब्ध असू शकेल.

२.३ अध्ययन साहित्य

लोकप्रशासन विषयातील पदव्युत्तर पदवी (एम.ए.) लोकप्रशासन शिक्षणक्रमाचे अध्ययन साहित्य महाराष्ट्रातील नामवंत तज्ज्ञांच्या सहभागातून विकसीत करण्यात आले आहे. हे अध्ययन साहित्य निर्धारित मुदतीत प्रवेश घेतलेल्या अध्ययनार्थींना छापील स्वरूपात उपलब्ध करून देण्यात येईल. अपवादात्मक परिस्थितीत छापील अध्ययन साहित्य उपलब्ध न झाल्यास अध्ययनार्थींनी विद्यापीठाच्या <http://ycmou.digitaluniversity.ac> आणि ycmou.ac.in संकेतस्थळावर PDF च्या स्वरूपात उपलब्ध असलेली पुस्तके डाऊनलोड करून वाचावीत. अशा परिस्थितीमध्ये अध्ययनार्थींना शिक्षणक्रम शुल्कातील रक्कम परतावा केला जाणार नाही.

२.३.१ दृकश्राव्य साहित्य

विद्यापीठाने विविध विषयातील तज्ज्ञांकरवी दृकश्राव्य फीर्तींची (videos) निर्मिती केलेली आहे. सदर सर्व व्हिडीओ www.youtube.com या संकेतस्थळावर ycmou official youtube channel वर उपलब्ध आहेत. त्याचा आपण उपयोग करून घ्यावा.

२.४ श्रेयांक म्हणजे काय ?

मुक्त व दूरस्थ शिक्षण पद्धतीत अध्ययनतासांचे मापन 'श्रेयांका'च्या परिमाणात केले जाते. याचाच अर्थ अंदाजे ३० ते ३५ अध्ययनतासांचा अभ्यास म्हणजे १ श्रेयांक. एका श्रेयांकाचा अभ्यास करण्याकरिता विद्यार्थ्यांस सामान्यतः ३० ते ३५ घड्याळी तास लागतात. या अध्ययन तासांच्या अभ्यासात स्वयं-अध्ययन पुस्तकांचे वाचन करणे,

टिपण काढणे, मनन-चिंतन करणे, अभ्यासक्रमासंदर्भातील दृकश्राव्य फिती पाहणे, इंटरनेटवरील मजकूर वाचणे, संपर्कसत्रांतील मार्गदर्शन घेणे, सहअध्यार्थींशी चर्चा करणे, प्रश्नोत्तरे लिहिणे, इत्यादी शैक्षणिक प्रयत्नांचा समावेश होतो. लोकप्रशासन विषयातील पदव्युत्तर पदवी (एम.ए.) लोकप्रशासन परीक्षा यशस्वीरित्या उत्तीर्ण होण्यासाठी विद्यार्थ्यांनी एकूण ८८ श्रेयांकांचे अभ्यासकार्य पूर्ण करणे अपेक्षित आहे.

२.५ प्रवेश पात्रता

कोणत्याही मान्यताप्राप्त विद्यापीठाच्या कोणत्याही विद्याशाखेतील पदवी प्राप्त विद्यार्थी लोकप्रशासन विषयातील पदव्युत्तर पदवी (एम.ए.) प्रथम वर्षास प्रवेश मिळविण्यासाठी पात्र असतील.

२.६ शिक्षणक्रम शुल्क : (प्रथम वर्ष - दोन्ही सत्रांसाठी)

शुल्क तपशील	शुल्क रु.
शैक्षणिक शुल्क	३२९८
अभ्यासकेंद्र शुल्क	२०००
परीक्षा शुल्क	१०४०
मा. राज्यपाल कार्यालय उपक्रम	३८
आपत्ती व्यवस्थापन शुल्क	१०
विद्यार्थी कल्याण शुल्क	५०
पात्रता शुल्क	१००
ई-सुविधा शुल्क	६०
ओळखपत्र शुल्क	१०
ग्रंथालय शुल्क	१०
राष्ट्रीय सेवा योजना शुल्क	१०
माहिती पुस्तिका शुल्क	५०
नोंदणी शुल्क	२००
संवादपत्रिका शुल्क	१०
क्रीडा शुल्क	५०
विद्यार्थी सेवा शुल्क	१०
एकूण	६९४६/-

शिक्षणक्रम शुल्क : (द्वितीय वर्ष - दोन्ही सत्रांसाठी)

शुल्क तपशील	शुल्क रु.
शैक्षणिक शुल्क	३०४०
अभ्यासकेंद्र शुल्क	२०००
परीक्षा शुल्क	१०४०
पदवी प्रदान शुल्क	३५०
माजी विद्यार्थी संघ शुल्क	१०
मा. राज्यपाल कार्यालय उपक्रम	३८
आपत्ती व्यवस्थापन शुल्क	१०
विद्यार्थी कल्याण शुल्क	५०
ई-सुविधा शुल्क	६०
ग्रंथालय शुल्क	१०
राष्ट्रीय सेवा योजना शुल्क	१०
माहिती पुस्तिका शुल्क	५०
नोंदणी शुल्क	२००
संवादपत्रिका शुल्क	१०
क्रीडा शुल्क	५०
विद्यार्थी सेवा शुल्क	१०
एकूण	६९३८/-

शिक्षणक्रम शुल्कासंबंधी सूचना

- ❖ आपण प्रवेश घेत असलेल्या शिक्षणक्रमाचे प्रवेश शुल्क माहितीपुस्तिकेत नमूद केल्याप्रमाणे भरणे अनिवार्य आहे, विद्यापीठ हिस्सा व अभ्यासकेंद्र हिस्सा हा एकाचवेळी भरावयाचा असल्याने शुल्क भरण्याबाबतच्या सूचनेनुसार प्रवेश अर्जात दिलेल्या लिंकवरून सदरचे ऑनलाईन पेमेंट गेटवे वापरून क्रेडिट/डेबिट कार्ड/नेट बँकिंगद्वारे शुल्क भरावयाचे आहे. दिलेल्या लिंक व्यतिरिक्त इतर कुठल्याही लिंकवर भरलेले शुल्क ग्राह्य धरले जाणार नाही. त्यामुळे याची सर्वस्वी जबाबदारी अर्जदाराची राहिल.

२.७ लोकप्रशासन पदव्युत्तर पदवी (एम.ए.) शिक्षणक्रमाची संरचना

- ❖ लोकप्रशासन पदव्युत्तर पदवी (एम.ए.) (M58) प्रथम वर्ष-सत्र पहिले

अभ्यासक्रम प्रकार	अभ्यासक्रम	अभ्यासक्रम संकेतांक	अभ्यासक्रम शीर्षक	श्रेयांक	
प्रमुख	अनिवार्य	प्रमुख अनिवार्य-१	PAD501	लोकप्रशासनाचे सिद्धांत व विचार	४
		प्रमुख अनिवार्य-२	PAD502	भारतीय संविधान आणि प्रशासन	४
		प्रमुख अनिवार्य-३	PAD503	भारतीय शासन आणि प्रशासन	४
		प्रमुख अनिवार्य-४	PAD504	लोकप्रशासनातील प्रवाह- भाग १	२
	वैकल्पिक (कोणतेही एक)	वैकल्पिक-१	PAD505	भारतातील लोकसेवा	४
		वैकल्पिक-२	PAD506	मानव आणि वित्तिय संसाधन व्यवस्थापन	
संशोधन पद्धत (RM)	संशोधन पद्धत	PAD599	संशोधन पद्धती	४	
क्षेत्रीय प्रकल्प (FP)	-	-	-	-	
संशोधन प्रकल्प (RP)	-	-	-	-	
	एकूण			२२	

❖ लोकप्रशासन पदव्युत्तर पदवी (एम.ए.) (M58) प्रथम वर्ष-सत्र दुसरे

अभ्यासक्रम प्रकार	अभ्यासक्रम	अभ्यासक्रम संकेतांक	अभ्यासक्रम शीर्षक	श्रेयांक	
प्रमुख	अनिवार्य	प्रमुख अनिवार्य-१	PAD507	समकालीन लोकप्रशासन	४
		प्रमुख अनिवार्य-२	PAD508	स्थानिक शासन आणि प्रशासन	४
		प्रमुख अनिवार्य-३	PAD509	तुलनात्मक व विकास प्रशासन	४
		प्रमुख अनिवार्य-४	PAD510	लोकप्रशासनातील प्रवाह- भाग २	२
	वैकल्पिक (कोणतेही एक)	वैकल्पिक-१	PAD511	सामाजिक कल्याण प्रशासन आणि आर्थिक प्रशासन	४
		वैकल्पिक-२	PAD512	भारतातील ग्रामीण विकास प्रशासन	
संशोधन पद्धत (RM)	-	-	-	-	
क्षेत्रीय प्रकल्प (FP)	क्षेत्रीय प्रकल्प	PAD513	क्षेत्रीय प्रकल्प (FP)	४	
संशोधन प्रकल्प (RP)	-	-	-	-	
	एकूण			२२	

२.८ अभ्यासक्रमाची रचना लोकप्रशासन पदव्युत्तर पदवी (एम.ए.)

❖ शिक्षणक्रमाची संरचना

❖ लोकप्रशासन पदव्युत्तर पदवी (एम.ए.) (M58) प्रथम वर्ष-सत्र पहिले

❖ प्रमुख अनिवार्य

१. लोकप्रशासनाचे सिद्धांत व विचार PAD501

पुस्तक १ : लोकप्रशासनाची तत्वे

पुस्तक २ : संघटना : तत्व व्यवहार

पुस्तक ३ : प्रशासकीय विचारवंत -१

पुस्तक ४ : प्रशासकीय विचारवंत -२

२. **भारतीय संविधान आणि प्रशासन PAD502**
पुस्तक १ : भारतीय संविधान तत्वज्ञान आणि प्रणाली
पुस्तक २ : भारतीय संविधानाची संरचना
पुस्तक ३ : संवैधानिक आणि वैधानिक मंडळे
पुस्तक ४ : भारतीय संविधान आणि लोकप्रशासन संबंध
३. **भारतीय शासन आणि प्रशासन PAD503**
पुस्तक १ : भारतीय राजकीय यंत्रणा
पुस्तक २ : भारतीय प्रशासन
पुस्तक ३ : राज्य प्रशासन
पुस्तक ४ : जिल्हा प्रशासन
४. **लोकप्रशासनातील प्रवाह भाग -१ PAD504**
पुस्तक १ : सुशासन व ई-प्रशासन
पुस्तक २ : पर्यावरण प्रशासन

❖ **वैकल्पिक**

५. **भारतातील लोकसेवा PAD505**
पुस्तक १ : भारतातील लोकसेवेचा इतिहास
पुस्तक २ : भारतातील लोकसेवा व्यवस्था
पुस्तक ३ : भारतातील लोकसेवा नियम व कायदे
पुस्तक ४ : लोकसेवा समस्या व उपाय
- किंवा**
- मानव आणि वित्तीय संसाधन व्यवस्थापन PAD506**
पुस्तक १ : कर्मचारी प्रशासन
पुस्तक २ : मानव संसाधन व्यवस्थापन : संघटन आणि समस्या
पुस्तक ३ : मानव संसाधन व्यवस्थापनाची तंत्रे
पुस्तक ४ : वित्तीय प्रशासन आणि व्यवस्थापन
६. **संशोधन पद्धती (RM) PAD599**
पुस्तक १ : सामाजिकशास्त्रातील संशोधन पद्धती
पुस्तक २ : सामाजिकशास्त्र संशोधनातील संशोधन आराखडा व वस्तुनिष्ठता

पुस्तक ३ : सामाजिक शास्त्रातील संशोधन प्रक्रिया
पुस्तक ४ : सामाजिक संशोधन पद्धती

❖ लोकप्रशासन पदव्युत्तर पदवी (एम.ए.) (M58) प्रथम वर्ष-सत्र दुसरे

❖ प्रमुख अनिवार्य

१. **समकालीन लोकप्रशासन PAD507**
पुस्तक १ : तुलनात्मक लोकप्रशासन
पुस्तक २ : विकास प्रशासन
पुस्तक ३ : सामाजिक न्याय प्रशासन
पुस्तक ४ : आपत्ती प्रशासन
२. **स्थानिक शासन आणि प्रशासन PAD508**
पुस्तक १ : स्थानिक शासन : संकल्पना आणि सिद्धांत
पुस्तक २ : तुलनात्मक स्थानिक शासन (संयुक्त राज्य अमेरिका,
इंग्लंड, फ्रान्स व चीन)
पुस्तक ३ : पंचायती राज
पुस्तक ४ : नागरी स्थानिक शासन संस्था
३. **तुलनात्मक व विकास प्रशासन PAD509**
पुस्तक १ : तुलनात्मक लोकप्रशासन
पुस्तक २ : जपान व फ्रांसमधील प्रशासकीय व्यवस्था
पुस्तक ३ : विकास प्रशासन
पुस्तक ४ : विकास प्रशासनाचे जागतिक संदर्भ
४. **लोकप्रशासनातील प्रवाह भाग -२ PAD510**
पुस्तक ३ : मानवसंसाधन विकास आणि आरोग्य प्रशासन
पुस्तक ४ : आंतरराष्ट्रीय प्रशासन

❖ वैकल्पिक

५. **सामाजिक कल्याण प्रशासन आणि आर्थिक प्रशासन PAD511**
पुस्तक १ : सामाजिक कल्याणाची संकल्पना व कायदे
पुस्तक २ : सामाजिक कल्याणाचे प्रशासन व योजना
पुस्तक ३ : आर्थिक प्रशासन
पुस्तक ४ : नवीन आर्थिक धोरण व प्रशासन

किंवा

भारतातील ग्रामीण विकास प्रशासन PAD512

पुस्तक १ : ग्रामीण विकास

पुस्तक २ : ग्रामीण विकासाची यंत्रणा

पुस्तक ३ : ग्रामीण विकासाचे विविध कार्यक्रम

पुस्तक ४ : ग्रामीण विकासातील समस्या व आव्हाने

६. क्षेत्रीय प्रकल्प (FP) PAD513

२.९ मूल्यमापन प्रक्रिया

अध्ययनार्थींचे मूल्यमापन हे अंतर्गत मूल्यमापन आणि सत्रांत परीक्षा अशा दोन पातळ्यांवर केले जाते. प्रत्येक अभ्यासक्रमाचे गुणदानाचे ७०:३० अशा गुणोत्तरानुसार स्वरूप असेल.

❖ अंतर्गत मूल्यमापन

अंतर्गत मूल्यमापनात प्रत्येक सत्रातील प्रत्येक अभ्यासक्रमाकरिता गृहपाठ देण्यात येईल. गृहपाठाचे प्रश्न विद्यापीठाच्या मूल्यमापन व परीक्षा विभागामार्फत विद्यापीठाच्या ycmou.ac.in OR <http://ycmou.digitaluniversity.ac> या संकेतस्थळावर उपलब्ध करून देण्यात येतील. अध्ययनार्थींनी गृहपाठाचे प्रश्न अध्ययन सहायता केंद्राच्या साहाय्याने अथवा स्वतः डाऊनलोड करून घ्यावेत. गृहपाठाचे प्रश्न विद्यापीठाच्या संकेतस्थळावर कधी अपलोड केले जातील यासाठी आपण अध्ययन सहायता केंद्राच्या सतत संपर्कात राहणे तसेच वेळोवेळी विद्यापीठाच्या संकेतस्थळास स्वतःसुद्धा भेट देऊन गृहपाठाचे प्रश्न डाऊनलोड करून घेणे अपेक्षित आहे. गृहपाठाच्या प्रश्नांची उत्तरे सुवाच्छ हस्ताक्षरात लिहून अंतिम परीक्षा सुरु होण्यापूर्वीच्या दिलेल्या मुदतीत अभ्यासकेंद्रावर जमा करणे अनिवार्य आहे. त्याचप्रमाणे अभ्यासकेंद्रांनी अध्ययनार्थींचे गृहपाठ संबंधित समंत्रकांकरवी लवकरात लवकर तपासून त्यावर योग्य त्या सूचना, शेरे तसेच प्रत्याभरण (फीडबॅक) ची नोंद करून, गुणदान करून विद्यार्थ्यांना अंतिम परीक्षेपूर्वी परत करणे अनिवार्य आहे. अभ्यासकेंद्रांनी विद्यार्थ्यांच्या गृहपाठांना दिलेल्या गुणांची एकत्रित यादी विद्यापीठाच्या परीक्षा

विभागाने दिलेल्या विहित नमुन्यात (online) आणि मुदतीत (अंतिम परीक्षेपूर्वी) परीक्षा विभागास पाठविणे अनिवार्य आहे.

विद्यार्थी गृहपाठास प्रत्येक अभ्यासक्रमात ३०% गुणांचा भारांक (weightage) असेल. तसेच प्रत्येक अभ्यासक्रमाची अंतिम परीक्षा ७०% गुणांच्या भारांकाची असेल. प्रत्येक अभ्यासक्रमाच्या अंतर्गत मूल्यमापनात किमान ४०% गुण मिळविणे आवश्यक असेल. अंतर्गत मूल्यमापन म्हणजेच गृहपाठ पूर्ण करणाऱ्या विद्यार्थ्यांना अंतर्गत मूल्यमापनात मिळालेले गुण आणि अंतिम परीक्षेत मिळालेले गुण एकत्रित केले जातील. गृहपाठ पूर्ण करणाऱ्या विद्यार्थ्यांना अंतिम परीक्षेची तयारी करण्याच्या दृष्टीने सराव होईल तसेच प्रत्येक अभ्यासक्रमात उत्तीर्ण होण्यासाठीही उपयोग होईल.

❖ अंतिम परीक्षा

प्रत्येक सत्रात प्रती अभ्यासक्रम सत्रांत परीक्षा असेल. प्रत्येक विद्यार्थ्यांना प्रत्येक अभ्यासक्रमात ७० पैकी मिळालेले गुण गुणपत्रिकेत स्वतंत्रपणे [University Assessment (UA)] दर्शविण्यात येतात. प्रत्येक अभ्यासक्रमात उत्तीर्ण होण्याकरिता किमान ४०% गुण मिळविणे अनिवार्य असेल.

अंतर्गत मूल्यमापनासाठीचे (गृहपाठाचे) प्रश्न विद्यार्थ्यांनी विद्यापीठाच्या संकेतस्थळावरून डाऊनलोड करून घ्यायचे आहेत. अंतर्गत मूल्यमापनात उत्तीर्ण होण्याकरिता किमान ४०% गुण मिळविणे अनिवार्य असेल. अंतर्गत मूल्यमापनांतर्गत मिळालेले गुण गुणपत्रिकेत स्वतंत्रपणे [Continuous Assessment (CA)] दर्शविण्यात येतील. तसेच हे गुण अंतिम परीक्षेत मिळालेल्या गुणांत मिसळून गुणपत्रिकेत एकत्रितपणे दर्शविण्यात येतील. यासंदर्भाचा अधिक तपशील मूल्यमापन विभागाकडून जाहिर करण्यात येईल.

महत्त्वाची सूचना

प्रत्येक अभ्यासक्रमात स्वतंत्रपणे उत्तीर्ण होण्यासाठी किमान ४० टक्के गुण मिळविणे अनिवार्य राहिल.

३. नोंदणी प्रक्रिया

या शिक्षणक्रमाची प्रवेशप्रक्रिया ऑनलाईन पद्धतीने राबविण्यात येत आहे. खालील सूचनांचे आपण काटेकोरपणे पालन करावे.

शैक्षणिक वर्ष २०२३-२०२४ करिता प्रवेश घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांसाठी महत्त्वाच्या सूचना

- (१) विद्यापीठाच्या धोरणात्मक निर्णयानुसार प्रवेश प्रक्रिया ही ऑनलाईन पद्धतीने होणार आहे. प्रथमतः आपण <https://ycmou.digitaluniversity.ac> विद्यापीठ संकेतस्थळावर भेट द्यावी.
- (२) आपणास ज्या शिक्षणक्रमाला प्रवेश घ्यावयाचा आहे. त्यासाठी विद्यापीठाच्या होमपेजवर जाऊन Admission या टॅबवर Prospectus (माहितीपुस्तिका) २०२३-२४ या ठिकाणी विविध शिक्षणक्रमांच्या माहितीपुस्तिका उपलब्ध आहेत. माहितीपुस्तिकेतील प्रवेशाशी संबंधित माहिती उदा. प्रवेश पात्रता, शुल्क, अभ्यासक्रम (विषय) इत्यादी बाबतची माहिती वाचून प्रवेशासाठी आवश्यक असलेल्या पानांची प्रिंट काढून घ्यावी.
- (३) विद्यापीठाच्या होमपेजवर Study Centres या टॅबखाली आपणास शिक्षणक्रमनिहाय अभ्यासकेंद्रांची यादी उपलब्ध आहे. आपणास जवळचे किंवा सोयीस्कर असलेल्या ज्या अभ्यासकेंद्रावर प्रवेश घ्यावयाचा आहे. त्या अभ्यासकेंद्राचा पत्ता व संकेतांक लिहून ठेवावा.
- (४) माहितीपुस्तिकेत नमूद केल्याप्रमाणे प्रवेश पात्रतेसाठी आवश्यक असणारी कागदपत्रे, फोटो, स्वाक्षरी अर्जदाराने स्वतःचा फोटो, स्वाक्षरी आणि कागदपत्रे यांची स्वतंत्र फाईलमध्ये JPG/JPEG/PNG या format पूर्णतः सुस्पष्टपणे कलर स्कॅन करून सोबत ठेवावे. फाईलची साईज 10 MBपेक्षा कमी असावी.
- (५) ऑनलाईन प्रवेश करण्यापूर्वी संकेतस्थळावरील होमपेजवर Presentations या टॅबखाली User Guide Presentation मध्ये Students Online Admission यामध्ये दिलेला डेमोतील माहितीनुसार ऑनलाईन प्रवेश अर्ज भरावा. .

- (६) नव्याने प्रवेश करणाऱ्या अर्जदारांनी ऑनलाईन प्रवेश करतांना त्यांचा आयडी आणि पासवर्ड तयार करणे आवश्यक आहे. त्यानंतर सर्व तपशीलांसह ऑनलाईन अर्ज सादर करू शकतात. अर्जदारास प्रथमतः जडझ मिळतो. सदरचा जडझ नोंदणीकृत मोबाईल आणि ई-मेलवर येतो. त्यानुसारपुढील माहिती भरून प्रवेश करता येईल.
- (७) जे अर्जदार विद्यापीठाचे पूर्वीचे विद्यार्थी आहेत व ज्यांना कायम नोंदणी क्रमांक मिळालेला आहे. त्यांचा USER ID हा कायम नोंदणी क्रमांक असेल आणि Password हा मागील वर्षी वापरल्यानुसार असेल. Password आठवत नसेल तर Forgot Username/Password क्लिक करून त्यात विचारलेली योग्य ती माहिती भरून अर्जदारास नवीन Password मिळू शकतो. तुमचा मोबाईल नंबर आणि यापूर्वी प्रवेश घेतांना नोंदवलेला मोबाईल नंबर वेगळा असेल तर नवीन Password मिळाल्यानंतरच पुढील ऑनलाईन प्रवेश प्रक्रिया पूर्ण करता येईल.
- (८) ऑनलाईन प्रवेश करते वेळी प्रवेशाकरिता विचारलेली माहिती काळजीपूर्वक वाचून अर्जदाराने अचूक माहिती भरावी. प्रवेश पात्रतेची आवश्यक ती मुळ कागदपत्रे, फोटो, स्वाक्षरी इत्यादी सुस्पष्टपणे कलर स्कॅन करून काळजीपूर्वक कागदपत्रे अपलोड करावीत. अर्धवट, अपूर्ण, चूकीची, अथवा अस्पष्ट (blur) असलेली अशी कागदपत्रे टाकू नयेत. त्यामुळे अर्जदाराची प्रवेश पात्रता तपासतांना प्रवेश नाकारण्यात जाऊ शकतो.
- (९) आपण प्रवेश घेत असलेल्या शिक्षणक्रमाचे प्रवेश शुल्क माहितीपुस्तिकेत नमूद केल्याप्रमाणे भरणे अनिवार्य आहे. विद्यापीठ हिस्सा व अभ्यासकेंद्र हिस्सा हा एकाचवेळी भरावयाचे असल्याने शुल्क भरण्याबाबतच्या सूचनेनुसार प्रवेश अर्जात दिलेल्या लिंकवरून सदरचे ऑनलाईन पेमेंट गेटवे वापरून क्रेडिट/ डेबिट कार्ड/नेट बँकिंगद्वारे शुल्क भरावयाचा आहे. दिलेल्या लिंक व्यतिरिक्त इतर कुठल्याही लिंकवर भरलेले शुल्क ग्राह्य धरले जाणार नाही. त्यामुळे याची सर्वस्वी जबाबदारी अर्जदाराची राहिल.
- (१०) प्रवेशाबाबतचा मेल / एस.एम.एस. आपल्या मेल आय.डी / मोबाईलवर पाठविण्यात येतो. त्यामुळे अर्जदाराने आपणास आलेला E-mail/ SMS वर कायम लक्ष ठेवावे व जतन करून ठेवावे.

- (११) अर्जदारास प्रवेशास पात्र किंवा अपात्र झाला ह्याबद्दल अर्जदार आपला UserID व Password वापरून प्रवेशाचे Status पाहू शकतात. अर्जदारास आपला अर्ज अपात्र असल्यास Reject आणि पात्र असल्यास Approved असा शेर दिसेल त्यामुळे अर्जदाराने हे सतत अर्जाबाबतची माहिती तपासत राहणे ही अर्जदाराची जबाबदारी असेल. अर्जदारास विद्यापीठाकडून याबाबतचा स्वतंत्रपणे कोणताही मेल/ मेसेज पाठविला जात नाही. प्रवेश चूकीचा अथवा अपात्र झाल्यास विद्यापीठ नियमानुसार शुल्क परतावा मिळणार नाही.
- (१२) ऑनलाईन प्रवेश अर्जातील माहिती ही शिक्षणक्रम यशस्वीरित्या पूर्ण होईपर्यंत अर्जदारास बदलता येणार नाही.
- (१३) आपला प्रवेश कायम होण्यासाठी ऑनलाईन प्रवेश अर्जाची प्रिंट काढून अभ्यासकेंद्रावर सदरच्या अर्जाची प्रिंट जमा करून आपण आपले अध्ययन साहित्य घ्यावे.
- (१४) महाराष्ट्र शासनने मंजूर केलेल्या राखीव प्रवर्गातील विद्यार्थ्यांसाठी शिष्यवृत्तीबाबतचे स्वतंत्रपणे सूचनापत्र दिलेले असून त्याचे काळजीपूर्वक वाचन करूनच आपल्या ऑनलाईन प्रवेशाची आणि शिष्यवृत्ती ऑनलाईन अर्जाची समाजकल्याण विभागाच्या संकेतस्थळावरून कार्यवाही वेळेत पूर्ण करावयाची आहे.
- (१५) या वर्षापासून विद्यार्थ्यांचे ओळखपत्र ऑनलाईन तयार केले जाईल. अभ्यासकेंद्र /विद्यार्थी डाउनलोड आणि प्रिंट करू शकतात.
- (१६) प्रवेशासंबंधीचे सर्व नियम, अटी व शर्ती तसेच आपण हमीपत्राद्वारे दिलेली माहिती आणि २०२३-२४ तुकडीच्या माहितीपुस्तिकेतील नियमांचे पालन करणे अर्जदारास बंधनकारक असेल.

❖ Academic Bank of Credits ID तयार करण्याबाबतची सूचना

राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण २०२० नुसार आपणास Academic Bank of Credits ID तयार करणे अनिवार्य आहे. आपण प्राप्त केलेले प्रमाणपत्र, पदविका, पदवीची माहिती Digi Locker (ABC-NAD) वर भरावी लागणार आहे. त्याशिवाय इतर अभ्यासक्रमासाठी क्रेडिट ट्रान्सफर करता येणार नाही. आपणास Academic Bank

of Credits ID नोंदणी <http://www.abc.gov.in> या पोर्टलवर करता येईल किंवा आपल्या विद्यापीठाच्या www.ycmou.ac.in या वेबसाइटला भेट द्या. या वेबसाइटवरील student zone या बटनला क्लिक करा. यातील Academic Bank of Credits ID वर क्लिक केल्यानंतर Academic Bank of Credits ID तयार करण्यासंबंधित माहिती व PPT सादरीकरण आपणासाठी वेबसाइटवर उपलब्ध केलेले आहे.

४. विभागीय केंद्रे

- (१) **अमरावती** : य.च.म.मुक्त विद्यापीठाचे अमरावती विभागीय केंद्र,
व्ही.एम.व्ही. ते वलगाव रोड, पोस्ट व्ही.एम.व्ही.
अमरावती - ४४४ ६०४
☎ : (०७२९) २५३९४४५ फॅक्स : २५३९४४४
- (२) **छत्रपती संभाजीनगर (औरंगाबाद)** : य.च.म.मुक्त विद्यापीठाचे औरंगाबाद विभागीय केंद्र
सर्व्हे नं. ४९, सैनिकी मुलांच्या वसतिगृहाच्या पूर्वेस
नंदनवन कॉलनी, छावणी, औरंगाबाद - ४३९ ००२
☎ : (०२४०) २३७९०७७/२३७९०६६ फॅक्स : (०२४०) २३७९०८८
- (३) **मुंबई** : य.च.म.मुक्त विद्यापीठाचे मुंबई विभागीय केंद्र
द्वारा : जगन्नाथ शंकरशेठ म.न.पा.ची मराठी शाळा, दुसरा मजला,
फ्रेअर ब्रीज (साऊथ), नाना चौक, ग्रँट रोड (प.) मुंबई ४०० ००७
☎ : (०२२) २३८७४९८६, २३८७४९७७, २३८२६९३५
फॅक्स : २३८९३२५६
- (४) **नागपूर** : य.च.म.मुक्त विद्यापीठाचे नागपूर विभागीय केंद्र
रावबहादूर डी., लक्ष्मीनारायण बंगला, विद्यापीठ क्रीडा परिसर
लॉ कॉलेज कॉम्पस, रविनगर चौक, नागपूर - ४४० ००९
☎ : (०७९२) २५५३७२४ फॅक्स : २५५३७२५
- (५) **नाशिक** : य.च.म.मुक्त विद्यापीठाचे नाशिक विभागीय केंद्र,
नाशिक महानगरपालिकेची जुनी इमारत, दुसरा मजला,
नवीन पंडित कॉलनी, नाशिक - ४२२ ००२
☎ : (०२५३) २३९७०६३ फॅक्स : २५७६७५६

- (६) पुणे : य.च.म.मुक्त विद्यापीठाचे पुणे विभागीय केंद्र
शाहीर अण्णाभाऊ साठे प्रशालागृह, महापालिका शाळा
क्र.५ (मुलांची), ६५४, सदाशिव पेठ हौदासमोर, कुमठेकर मार्ग
पुणे - ४११ ०३०
☎ : (०२०) २४४५७९१४ फॅक्स : २४४९११०७
- (७) कोल्हापूर : य.च.म.मुक्त विद्यापीठाचे कोल्हापूर विभागीय केंद्र
शिवाजी विद्यापीठ परिसर पोस्ट ऑफिसजवळ, विद्यानगर
कोल्हापूर - ४१६ ००४
☎ : (०२३१) २६०७०२२ फॅक्स : २६०७०२३
- (८) नांदेड : य.च.म.मुक्त विद्यापीठाचे नांदेड विभागीय केंद्र
स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ क्रीडा इमारत
नांदेड - ४२१ ६०६
☎ : (०२४६२) २८३०३८, २२९९४० फॅक्स : २२९९५०

५. विशेष सूचना / संपर्कासाठी

(अ) प्रवेश-अर्ज भरण्यासंबंधीच्या सूचना

१. प्रवेश-अर्ज भरण्यापूर्वी विद्यापीठाच्या संकेतस्थळावर उपलब्ध असलेली माहितीपुस्तिका वाचावी.
२. अभ्यासक्रम निवडीकरीता ऑनलाईन फॉर्म भरताना अभ्यासकेंद्र निवडीसाठी Drop Box Menu मधून अभ्यासकेंद्राची निवड करावी व पुढील प्रवेश-अर्जातील सर्व माहिती पूर्ण करावी.
३. विद्यापीठाकडून मिळालेले ओळखपत्र हरविल्यास रु. १५ आणि गुणपत्रक हरविल्यास रु. ५० (एकत्रित गुणपत्रक रु. १००/-) भरून दुसरी प्रत मिळेल. त्यासाठी शुल्काबरोबर आपले नाव, नोंदणी क्रमांक, वर्ग व अभ्यासकेंद्र नाव आणि संकेतांक ही माहिती कळविणे आवश्यक आहे. ही रक्कम डी.डी.ने पाठवावी. गुणपत्रकासाठी रु. ५०/- अथवा रु. १००/- च्या बॉण्ड पेपरवर प्रतिज्ञापत्र (Affidavit) सादर करणे आवश्यक आहे.

(आ) अध्ययन सहायता केंद्रासंबंधीच्या सूचना

१. प्रवेशाची मुदत संपल्यानंतर संपर्कसत्रे केव्हा सुरु करण्यात येतील, त्यासंबंधी अभ्यासकेंद्रावर जाऊन वेळापत्रक पाहावे. ओळखपत्रावर अभ्यासकेंद्र प्रमुखांची स्वाक्षरी व शिक्का घ्यावा.
२. अभ्यासकेंद्राशी सतत संपर्क ठेवणे आपल्या हिताचे आहे.
३. विद्यापीठाने केलेल्या नियोजनाप्रमाणे अंतिम परीक्षा परीक्षाकेंद्रावर घेण्यात येतात, त्यात बदल केला जात नाही.
४. अभ्यासकेंद्रावर पुरेशी विद्यार्थी नोंदणी झाली नसल्यास विद्यार्थ्यांना जवळच्या केंद्रावर संपर्कसत्र व परीक्षेस वर्ग (Transfer) करण्यात येईल.
५. प्रथम वर्षाला ज्या नावाने प्रवेश घेतलेला आहे, त्याच नावाने पदव्युत्तर प्रमाणपत्र मिळेल. त्यात बदल होणार नाही.

(इ) विद्यापीठाचे मुख्यालय

'ज्ञानगंगोत्री परिसर', गंगापूर धरणाजवळ, गोवर्धन,
नाशिक ४२२ २२२.

दूरध्वनी क्र. (०२५३) २२३१७१४, २२३१७१५, २२३०२२७.

विद्यापीठ व विभागीय केंद्र यांच्या कार्यालयीन वेळा पुढीलप्रमाणे आहेत -

- सकाळी १०.०० ते सायंकाळी ५.४५
(दुपारी १.३० ते २ सुटी)
- रविवार, प्रत्येक महिन्याचा पहिला व तिसरा शनिवार आणि शासकीय सुटीच्या दिवशी वरील कार्यालये बंद राहतील.

परिशिष्टे / Appendices

परिशिष्ट १ : उमेदवार / विद्यार्थी करारनामा

हा करार विद्यार्थी किंवा उमेदवार आणि यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ (यचममुवि) यांच्यामध्ये, विद्यार्थी / उमेदवार याने 'Accept' ह्या बटनावर क्लिक केल्यामुळे आपोआप अस्तित्वात आलेला आणि दोन्ही पक्षांना मान्य, कबूल आणि वैध असलेला मानण्यात येईल.

या करारनाम्यात 'उमेदवार' या संज्ञेचा वापर अशा व्यक्तींसाठी करण्यात आला आहे की जो यचममुविमार्फत राबविण्यात येणाऱ्या शिक्षणक्रमात प्रवेश घेऊ इच्छितो आणि 'विद्यार्थी' या संज्ञेचा वापर अशा व्यक्तींसाठी करण्यात आलेला आहे, ज्या व्यक्तीने यचममुविमार्फत राबविण्यात येणाऱ्या शिक्षणक्रमास विहित पद्धतीचा अवलंब करून प्रवेश घेतला आहे.

उमेदवार असे मान्य व कबूल करितो की,

- १) त्याने माहितीपुस्तिका तसेच संगणक पडद्यावर उपलब्ध असलेल्या मजकुराचा, माहितीचा, सूचनांचा व्यवस्थित पद्धतीने अभ्यास केला आहे आणि त्यानुसार योग्य त्या कृती केल्या आहेत.
- २) त्याने ही खात्री करून घेतलेली आहे की, त्याने निवडलेल्या शिक्षणक्रमास तो पात्र आहे आणि जर तो माहितीपुस्तिका किंवा संगणक पडद्यावर उपलब्ध माहितीप्रमाणे अपात्र ठरत असेल तर त्याचा प्रवेश ताबडतोब रद्द करण्यात येईल आणि त्याने विद्यापीठात भरलेले शुल्क त्यास आंशिक किंवा पूर्ण स्वरूपात परत मिळणार नाही.
- ३) त्याने त्यास अध्ययन साहित्य (पुस्तके) कोणत्या स्वरूपात (छापील पुस्तके, इ-बुक, मोबाईल ॲप, टूकश्राव्य फिती, ध्वनिफिती सीडीवर किंवा इंटरनेटवर उपलब्ध असलेला मजकूर) उपलब्ध होणार आहे याची माहिती माहितीपुस्तिकेच्या संबंधित भागातून मिळविली आहे. आणि सदर स्वरूपात अध्ययन साहित्य उपलब्ध होणार आहे याबाबत त्याचे कोणतेही आक्षेप नाहीत आणि तो यापुढे कधीही अध्ययन साहित्य माहितीपुस्तिकेत दिलेल्या स्वरूपापेक्षा वेगळ्या स्वरूपात मिळण्याची मागणी करणार नाही.

- ४) तो यचममुवि संदर्भातील कोणतीही तक्रार किंवा इतर कोणतेही निवेदन त्यास सादर करावयाचे असल्यास अशी तक्रार किंवा निवेदन तो यचममुविमार्फत उपलब्ध असलेल्या संगणकीय प्रणालीचा (युजर आयडीचा) वापर करून करेल. अशी तक्रार किंवा निवेदन तो तक्रार किंवा निवेदनाचे उद्भवणाऱ्या कारणांच्या दिनांकाच्या तीस दिवसांच्या आत संगणकीय प्रणालीचा वापर करूनच करेल.
- ५) त्यास हे मान्य व कबूल आहे की, विद्यापीठाला शिक्षणक्रम राबविण्याच्या नियमांमध्ये, धोरणांमध्ये, अध्ययन साहित्यामध्ये, पाठ्यक्रमात बदल करण्याचा अधिकार आहे आणि अशा नियमांमधील धोरणांमधील, अध्ययन साहित्यामधील, पाठ्यक्रमामधील बदल त्यास बंधनकारक असतील आणि याबाबत त्याची कोणतीही तक्रार असणार नाही.
- ६) तो शिक्षणक्रमाच्या कालावधीमध्ये विद्यापीठात नोंदविलेल्या त्याच्या भ्रमणध्वनी क्रमांकात बदल करणार नाही.
- ७) त्यास हे मान्य व कबूल आहे की, त्याने नोंदणीच्या वेळेस विद्यापीठात सादर केलेल्या माहितीत बदल करणे (फोटोग्राफ, भ्रमणध्वनी क्रमांक, जन्मतारीख, पत्ता, इत्यादीसाठी) योग्य ते शुल्क आकारण्याचे अधिकार विद्यापीठाने राखून ठेवले आहेत.
- ८) त्यास हे मान्य व कबूल आहे की, जर विद्यापीठास शासनाकडून (शिष्यवृत्ती विद्यार्थ्यांसंदर्भात) त्याचे शुल्क प्राप्त झाले नाही तर अशा विद्यार्थ्यांना परीक्षा देण्यास मज्जाव करण्यात येईल आणि जर परीक्षा दिलेली असेल तर त्याचा निकाल तेव्हापर्यंत राखून ठेवण्यात येईल जेव्हापर्यंत त्याचे शुल्क विद्यापीठास प्राप्त होत नाही.
- ९) त्यास याचीही कल्पना आहे की, त्याच्याकडून कोणतीही असत्य, अपुरी माहिती दिली गेल्यास त्याचा प्रवेश रद्द करण्यात येईल आणि जर त्यास पदवी किंवा पदविका निर्गमित करण्यात आलेल्या असतील तर अशा प्रकारे असत्य, अपूर्ण माहिती मिळाल्याचे सिद्ध झाल्यानंतर त्याची पदवी, पदविका रद्दबातल करण्यात येईल.
- १०) तो विद्यापीठाचे संकेतस्थळ (ycmou.digitaluniversity.ac, ycmou.ac.in) येथे नियमितपणे भेट देईल आणि तेथे देण्यात आलेल्या शैक्षणिक किंवा प्रशासकीय

स्वरूपाच्या सूचनांचे (उदाहरणार्थ, परीक्षा हॉलतिकीट डाऊनलोड करणे आणि त्याची छपाई करणे) काटेकोरपणे पालन करेल.

- ११) तो विद्यापीठाच्या शिक्षणक्रमाचा अभ्यास अपेक्षित असलेल्या परिश्रम, शिस्त, प्रामाणिकपणे करेल. तसेच आपले वर्तन विद्यापीठाचा सुयोग्य विद्यार्थ्यांप्रमाणे करेल आणि अशी कोणतीही कृती करणार नाही की जी विद्यापीठाच्या विद्यार्थ्यांस शोभणार नाही.

Candidate/Student Agreement at the time of Admission

This is an agreement between the student or candidate and the YCMOU which is entered into by virtue of the candidate for admission clicking on “ACCEPT” button on the online admission portal at the time of admission to a program using online admission process.

In this agreement the term “candidate” is used to mean the person who proposes to take admission to a program in YCMOU and the term “student” is used to mean a person who has been admitted to a program of the YCMOU after fulfilling all the conditions thereof.

The candidate undertakes that -

1. He has gone through the prospectus and the on-screen narrations or directions and has sincerely responded to the on-screen directions.
2. He has ensured that he is eligible to the program to which he proposes to take admission and that if it is found otherwise, (that is, if he is found not to be fulfilling the conditions of the eligibility at any time as per the rules mentioned in the prospectus or the on-line narrations) his admission will be summarily cancelled and the fees paid to the university will not be refunded in part or in full.
3. The information about the medium/mode of delivery of the Study Material (for example printed books, e-books, mobile app, audio/video material available on internet or through CD/DVD, etc) has been duly studied by me in the relevant pages of the prospectus and I have no objection to the said mode of delivery. He shall not make any demands on the methods or medium of delivery other than that mentioned in the prospectus.
4. He shall make any representations to the YCMOU by logging on as a student in respect of any activities of grievances within a period of thirty days from the date

of cause of the grievances or by an email to the university at the designated e-mail address.

5. He understands that the University reserves right to make changes in the rules or syllabi or learning material or any other policy matter as a matter of urgency and that such changes in the rules, syllabi or policy matters shall be binding and applicable on him and that he shall not make objections to such changes.
6. He shall not change his mobile number as registered with the University during the time of admission to the program.
7. He understands that the University shall levy charges on changes in profiles of the student, including the photograph, mobile number, date of birth, etc.
8. He understands that in case the University does not receive the fees from the Government (in case of Scholarship or Free-ship candidates), the student may be barred from taking examinations and his results shall not be declared till such time that the fees have been received.
9. He understands that any incorrect or incomplete information given by him is liable to cancellation of his admission or withdrawal of degree or diploma awarded to him as and when the university gets to know of such supply of incomplete or incorrect information.
10. He shall visit the University's website regularly (ycmou.digitaluniversity.ac and ycmou.ac.in) and undertake necessary steps for academic and administrative purposes as expected from him including downloading of the examination hall ticket and printing the same.
11. He shall undertake the studies of the academic program with necessary industry, discipline and honesty and conduct himself with due dignity and shall do nothing which is unbecoming of a student of the YCMOU.

परिशिष्ट २ : गरीब विद्यार्थी साहाय्य योजना नियमावली

१. नाव : या योजनेचे नाव गरीब विद्यार्थी साहाय्य योजना असे राहिल.
२. व्याप्ती :
 - २.१ सदरची गरीब विद्यार्थी साहाय्य योजना यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठाच्या एका वर्षापेक्षा अधिक कालावधीच्या सर्व शिक्षणक्रमांच्या विद्यार्थ्यांना लागू राहिल.
 - २.२ अंध, अपंग, मूकबधिर, कर्णबधिर विद्यार्थ्यांसाठी संपूर्ण फी, मार्काची सवलत व्यवस्थापन मंडळाने घेतलेल्या निर्णयान्वये देय राहिल.
 - २.३ आर्थिक दुर्बल घटकातील विद्यार्थ्यांसाठी सदर योजना लागू असेल.
३. पात्रतेचे निकष :
 - ३.१ गरीब विद्यार्थी साहाय्य योजनेचा लाभ मिळण्यासाठी कुटुंबाच्या वार्षिक उत्पन्नाची कमाल मर्यादा रु. १,००,०००/- राहिल.
 - ३.२ तहसिलदाराचे मूळ उत्पन्नाचे प्रमाणपत्र मागील वित्तीय वर्षाचे असावे.
 - ३.३ सदर योजनेचा लाभ देताना संबंधित विद्यार्थी / विद्यार्थिनी मागील शैक्षणिक वर्षाच्या अंतिम परीक्षेत उत्तीर्ण असणे आवश्यक राहिल.
 - ३.४ गरीब विद्यार्थी साहाय्य योजनेसाठी विद्यार्थ्यांने मागील वर्षी योजनेचा लाभ घेतला असेल तर सदर विद्यार्थी सर्व विषयांत उत्तीर्ण असणे आवश्यक आहे.
 - ३.५ सदर योजनेसाठी पात्र ठरलेल्या विद्यार्थी / विद्यार्थिनीने त्याला ज्या शैक्षणिक वर्षासाठी योजनेचा लाभ मंजूर करण्यात आला तो अभ्यासक्रम त्याने / तिने विद्यापीठाच्या मान्यताप्राप्त अभ्यासकेंद्रातून पूर्ण करणे आवश्यक आहे. अभ्यासक्रमाचे वर्ष पूर्ण होण्यापूर्वी संबंधित विद्यार्थ्यांचा प्रवेश कोणत्याही कारणास्तव रद्द झाल्यास विद्यापीठाने प्रदान केलेली रक्कम व प्रमाणपत्र विद्यापीठास परत करण्याची जबाबदारी संबंधित विद्यार्थी, अभ्यासकेंद्र व विभागीय केंद्र यांची राहिल.
 - ३.६ राज्य शासन / केंद्र शासन यांच्याकडे शिष्यवृत्ती मिळण्यासाठी अर्ज केलेल्या विद्यार्थ्यांना सदर योजनेचा लाभ देय नाही.

३.७ रु. ३,०००/- पेक्षा कमी फी असलेल्या शिक्षणक्रमाकरिता ही योजना लागू नाही.

४. योजनेची गुणांची निकष पद्धत :

४.१	विद्यार्थी शहरी भागातील असल्यास	१ गुण
४.२	विद्यार्थी ग्रामीण भागातील असल्यास	२ गुण
४.३	विद्यार्थी अतिदुर्गम भागातील असल्यास	३ गुण
४.४	प्रकल्पग्रस्त असल्यास	२ गुण
४.५	खेळाडू असल्यास (विभागीय / राज्य पातळी)	४ गुण
४.६	उत्पन्न मर्यादा रु. ३५०००/- पर्यंत	३ गुण
४.७	उत्पन्न मर्यादा रु. ७००००/- पर्यंत	२ गुण
४.८	उत्पन्न मर्यादा रु. १,००,०००/- पर्यंत	१ गुण

५. अनुज्ञेय रकम : अनुज्ञेय रकम या योजनेसाठी निश्चित केलेल्या निकषांनुसार प्राप्त गुणांच्या आधारे व शिक्षणक्रम पातळीनिहाय ठरविलेल्या रकमेच्या आधारे निश्चित केली जाईल.

- ५.१ पदविका शिक्षणक्रम : रु. ३,०००/- किंवा शिक्षणक्रमाचे शुल्क यापैकी जे कमी असेल ती रक्कम
- ५.२ पदवी शिक्षणक्रम : रु. ५,०००/- किंवा शिक्षणक्रमाचे शुल्क यापैकी जे कमी असेल ती रक्कम
- ५.३ पोस्ट ग्रॅज्युएट डिप्लोमा शिक्षणक्रम : रु. ५,०००/- किंवा शिक्षणक्रमाचे शुल्क यापैकी जे कमी असेल ती रक्कम
- ५.४ पदव्युत्तर पदवी शिक्षणक्रम : रु. ७,०००/- किंवा शिक्षणक्रमाचे शुल्क यापैकी जे कमी असेल ती रक्कम
- ५.५ गरीब विद्यार्थी साहाय्य निधी योजनेकरिता अर्थसंकल्पातील अंदाजपत्रकीय तरतूद आरक्षण विभागातर्फे त्या-त्या शैक्षणिक वर्षात करण्यात येईल.

अनुज्ञेय रकम उदाहरण दाखल तक्ता :

क्र.	किमान गुण	अनुज्ञेय रकमेचे प्रमाण %	डिप्लोमा	पदवी / पोस्ट ग्रॅज्युएट डिप्लोमा	पोस्ट ग्रॅज्युएट डिग्री
			रु. ३०००/-	रु. ५०००/-	रु. ७०००/-
१	०२	३०	रु. ९००/-	रु. १५००/-	रु. २१००/-
२	३ ते ५	५०	रु. १५००/-	रु. २५००/-	रु. ३५००/-
३	६ च्या पुढे	१००	रु. ३०००/-	रु. ५०००/-	रु. ७०००/-

- ६ गरीब विद्यार्थी साहाय्य योजनेअंतर्गत मदत मिळण्यासाठी अर्ज सादर करण्याची पद्धत :
- ६.१ गरीब विद्यार्थी साहाय्य निधी योजनेचा विहित नमुन्यातील अर्ज व आवश्यक सहपत्रे जोडून अभ्यासकेंद्राकडे दिलेल्या मुदतीत सादर करणे आवश्यक राहिल.
 - ६.२ विद्यार्थ्याने सादर केलेल्या विहित नमुन्यातील अर्जावर अभ्यासकेंद्र प्रमुख / संयोजक यांचा सही व शिक्षा असणे बंधनकारक राहिल.
 - ६.३ अर्जातील प्रतिज्ञापत्रावर विद्यार्थ्यांची सही व राष्ट्रीयीकृत बँकेचा तपशील म्हणजे बँकेचे नाव, शाखा, खाते क्रमांक, आय एफ एस सी (IFSC) कोड या बाबी नोंदवणे आवश्यक आहे.
 - ६.४ मागील वर्षी सादर योजनेचा लाभ घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांनी मागील वर्षीच्या गुणपत्रिकेची झेरॉक्स प्रत जोडली आहे काय ? ते मागील वर्षाच्या परीक्षेत उत्तीर्ण आहेत का ? हे अभ्यासकेंद्र प्रमुखांनी पहावे.
 - ६.५ अभ्यासकेंद्रप्रमुखांनी विद्यार्थ्यांकडून अर्ज निर्धारित मुदतीत भरून घेऊन विभागीय केंद्रांकडे सादर करावेत.
 - ६.६ अभ्यासकेंद्राने विभागीय केंद्राकडे सादर केलेल्या अर्जाची छाननी वरील निकषांच्या आधारे विभागीय केंद्राने करावी. तसेच विद्यापीठाने दिलेल्या विहित नमुन्यातील माहिती Excel Sheet मध्ये Hard Copy/ Soft Copy तयार करावी.

- ६.७ शैक्षणिक वर्ष २०१४-१५ मध्ये प्रवेश घेतलेल्या विद्यार्थ्यांना पूर्वीच्याच नियमाप्रमाणे गरीब विद्यार्थी साहाय्य प्रदान करण्यात येईल.
- ६.८ शैक्षणिक वर्ष २०१५-१६ पासून प्रवेश घेतलेल्या विद्यार्थ्यांना नवीन नियमांच्या आधारे गरीब विद्यार्थी साहाय्य योजनेची रक्कम प्रदान करण्यात येईल.
- ६.९ प्रत्येक शैक्षणिक वर्षात दिनांक १५ ऑक्टोबरपर्यंत अभ्यासकेंद्रांनी गरीब विद्यार्थी साहाय्य योजनेचे अर्ज जमा करावेत व विभागीय केंद्रांनी दिनांक १५ नोव्हेंबरपर्यंत सदरचे अर्ज व तक्त्यातील माहिती सहायक कुलसचिव, नोंदणी कक्ष यांच्याकडे सादर करावी.
- ६.१० पात्र विद्यार्थ्यांना सदर योजनेचा लाभ मंजूर केल्याबाबतची अंतिम यादी जानेवारीमध्ये विद्यापीठाच्या संकेतस्थळावर जाहीर केली जाईल.

परिशिष्ट ३ : University Grants Commission Resolution (2004)

F1-52/2000(CPP-II)
The Registrar / Director
Of all the Indian Universities
(Deemed, State, Central Universities /
Institutions of National importance)

विश्वविद्यालय अनुदान आयोग
बहादुरशाह जाफर मार्ग
नई दिल्ली-११० ००२
UNIVERSITY GRANTS COMMISSION
BAHADURSHAH ZAFAR MARG
NEW DELHI-110002

5 MAY 2004

Subject : Recognition of Degrees awarded by Open Universities.

Sir/Madam,

There are a number of open Universities in the country offering various degrees/diploma through the mode of non-formal education. **The Open Universities have been established in the country by an Act of Parliament or State Legislature in accordance with the provisions contained in Section 2(f) of University Grants Commission Act, 1956. These universities are, therefore, empowered to award degrees in terms of Section 22(1) of the UGC Act, 1956.**

A circular was earlier issued vide UGC letter N.F.1-8/92(CPP) dated February, 1992 mentioning that the Certificate, Diplomas and Degrees awarded by Indira Gandhi National Open University are to be treated equivalent to the corresponding awards of the Universities in the country.

Attention is further invited to UGC circular No.F1-25/93(CPP-II) dated 28th July, 1993 (copy enclosed) for recognition of degrees and diplomas as well as transfer of credit for courses successfully completed by students between the two types of universities so that the mobility of students from Open University stream to traditional Universities is ensured without any difficulty.

The UGC has specified the nomenclature of degrees under Section 22(3) of the UGC Act, 1956 to ensure mandatory requirements viz. minimum essential academic inputs required for awarding such degrees. A copy of Gazette Notification regarding specification of degrees issued vide No.1-52/97(CPP-II) dated 31st January 2004 is enclosed. The details are also given in UGC Web site : www.ugc.ac.in

May, I therefore request you to treat the Degrees / Diploma / Certificates awarded by the Open Universities in conformity with the UGC notification on Specification of Degrees as equivalent to the corresponding awards of the traditional Universities in the country.

Yours faithfully

(Dr. Mrs. Pankaj Mittal)
Joint Secretary

Encl. : As Above

Copy to :

1. The Secretary, Government of India, Ministry of Human Resource Development, Department of Secondary Education and Higher Education, Shastri Bhavan, New Delhi-110001.
2. The Secretary, All Indian Council for Technical Education, I.G. Sports Complex, Indraprastha Estate, New Delhi
3. The Secretary, Association of Indian Universities (AIU), 16, Comrade Inderjit Gupta Marg, New Delhi -110002.
4. The Secretary, National Council for Teacher Education, I.G. Stadium, I. P. Estate, New Delhi-110002.
5. The Director of Distance Education Council, IGNOU Campus, Maidan Garhi, New Delhi-110068.
6. The Vice-Chancellor, Indira Gandhi National Open University, Maidan Garhi, New Delhi-110068.
7. The Vice-Chancellor, Dr. B. R. Ambedkar Open University, Road, No. 46, Jubilee Hills, Hyderabad (AP)
8. The Vice-Chancellor, Nalanda Open University, West Gandhi Maidan, Patna-800001 (Bihar)
9. The Vice-Chancellor, Dr. Babasaheb Ambedkar Open University, Shahigang, Ahmedabad-380003 (Gujarat)
10. The Vice-Chancellor, Karnataka State Open University, Manasagangotri, Mysore-570006 (Karnataka)
11. The Vice-Chancellor, Yashwantrao Chavan Maharashtra Open University, Nashik-422222 (Maharashtra)
12. The Vice-Chancellor, Kota Open University, Vardhaman Mahaveer Open University, Kota-324010 (Rajasthan)
13. The Vice-Chancellor, Netaji Subhash Open University, Kolkata-700020 (West Bengal)
14. The Vice-Chancellor, Madhya Pradesh Bhoj (Open) University, Bhopal-462016 (M.P.)

(V.K. Jaiswal)
Under Secretary

एम.ए. लोकप्रशासन (M58) शिक्षणक्रम २०२३-२४ : माहितीपुस्तिका : ३०

परिशिष्ट ४ : G.R. of equivalency to 10th and 12th

यशवंतराव चव्हाण मुक्त विद्यापीठ, नाशिक व
राष्ट्रीय मुक्त विद्यालय शिक्षण संस्था, नवी दिल्ली यांची
प्रमाणपत्रे शासनसेवेसाठी समकक्ष म्हणून विचारात
घेण्याबाबत

महाराष्ट्र शासन

सामान्य प्रशासन विभाग

शासन निर्णय क्रमांक : आरजीडी-१५११/प्र.क्र.८९/१३,

मंत्रालय, विस्तार इमारत, मुंबई-४०००३२

दिनांक : २० मे, २०१९.

वाचा

१) शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग, क्रमांक : आरजीडी-१३९८/प्र.क्र.६७/९८/१३,
दिनांक १० डिसेंबर, १९९८.

२) शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग, क्रमांक : आरजीडी-१३०५/प्र.क्र.२४/२००५/
१३, दिनांक १२ डिसेंबर, २००६.

शासन निर्णय :

यशवंतराव चव्हाण मुक्त विद्यापीठ, नाशिक येथून प्राप्त केलेली शैक्षणिक अर्हता शासकीय सेवेतील नियुक्तीसाठी ग्राह्य धरण्याबाबत सर्वसाधारण सूचना निर्गमित करण्याचे निदेश मा. महाराष्ट्र प्रशासकीय न्यायाधीकरण, मुंबई यांनी श्री. राजेंद्र घुणकीकर विरुद्ध महाराष्ट्र शासन (मूळ अर्ज क्र. ६७०/२००८) वर दिले आहेत. त्यावर, शासनाने घेतलेल्या निर्णयानुसार यासंदर्भात खालीलप्रमाणे सूचना देण्यात येत आहेत.

१. "ज्या पदांच्या सेवाप्रवेश नियमात १० वी/१२ वी (माध्यमिक/उच्च माध्यमिक) परीक्षा उत्तीर्ण असणे अशी किमान अर्हता विहित केलेली असेल त्या बाबतीत, महाराष्ट्र राज्य शिक्षण मंडळाची माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शालांत परीक्षा उत्तीर्ण नसलेला मात्र, यशवंतराव चव्हाण मुक्त विद्यापीठाची पूर्व परीक्षा उत्तीर्ण होऊन पदवी परीक्षेचे प्रथम वर्ष उत्तीर्ण झालेला वा यशवंतराव चव्हाण मुक्त विद्यापीठातून पदवी धारण केलेला उमेदवार पात्र समजण्यात यावा."
२. बृहन्मुंबईतील लिपिक-टंकलेखक पदावरील नियुक्तीसाठी विहित करण्यात आलेल्या सेवाप्रवेश नियमातील २ (इ) मध्ये "महाराष्ट्र माध्यमिक व उच्च माध्यमिक मंडळाने नियंत्रित केलेली माध्यमिक शालांत प्रमाणपत्र परीक्षा आणि या परीक्षेस समकक्ष घोषित केलेल्या इतर परीक्षा अंतर्भूत असल्याचे नमूद केले आहे." तसेच, उमेदवारांकडे महाराष्ट्र राज्यातील अधिवास प्रमाणपत्र असणेही आवश्यक आहे. राष्ट्रीय मुक्त विद्यालय शिक्षण संस्थान, नवी दिल्ली या विद्यालयाची माध्यमिक शालांत परीक्षा उत्तीर्ण केलेल्या

एका उमेदवाराने महाराष्ट्र प्रशासकीय न्यायाधिकारणाकडे दाखल केलेल्या प्रकरणात (मूळ अर्ज क्रमांक २०४/२०१०) राज्य शासनाने लवकरात लवकर निर्णय घ्यावा, असे आदेश दिले आहेत. केंद्र शासनाने कायदान्वये स्थापन केलेल्या राष्ट्रीय मुक्त विद्यालय शिक्षण संस्था, नवी दिल्ली (National Institution of Open Schooling, New Delhi) या विद्यालयाची माध्यमिक शालांत परीक्षा (किमान ५ विषयांसह) उत्तीर्ण केलेल्या उमेदवारांना शालेय शिक्षण विभागाने अकरावी प्रवेशासाठी पात्र ठरविले आहे. मात्र, शासन सेवेतील नियुक्तीसंदर्भात समकक्षतेबाबत कोणतेही आदेश नाहीत. केंद्रिय मनुष्यबळ विकास मंत्रालयाने सर्व राज्यांना, राष्ट्रीय मुक्त विद्यालय शिक्षण संस्था, नवी दिल्ली (National Institute of Open Schooling, New Delhi) यांच्याकडून दिली जाणारी प्रमाणपत्रे उच्च शिक्षण व नोकरीसाठी (Employment) ग्राह्य (समकक्ष) धरण्याबाबत कळविले आहे. ही बाब विचारात घेऊन, राष्ट्रीय मुक्त विद्यालय शिक्षण संस्था, नवी दिल्ली यांच्यामार्फत माध्यमिक शालांत परीक्षेबाबत दिलेले प्रमाणपत्र, माध्यमिक शालांत परीक्षा अशी अर्हता असलेल्या पदांवर नियुक्तीसाठी ग्राह्य धरण्याची बाब देखील शासनाच्या विचाराधीन होती. त्यावर, शासनाने घेतलेल्या निर्णयानुसार यासंदर्भात खालीलप्रमाणे सूचना देण्यात येत आहेत.

“राष्ट्रीय मुक्त विद्यालय संस्था, नवी दिल्ली यांची (मराठी व इंग्रजीसह किमान ५ विषयांसह) शालांत परीक्षा उत्तीर्ण झालेल्या व सदर प्रमाणपत्र (Secondary School Examination Certificate) धारण करणाऱ्या उमेदवारांनी, राज्य शासन सेवेमध्ये ज्या ज्या ठिकाणी माध्यमिक शालांत प्रमाणपत्र परीक्षा उत्तीर्ण अशी अर्हता विहित केली असेल त्या त्या ठिकाणी शासन सेवेसाठी शालांत परीक्षा समकक्ष पात्रता आपोआप धारण केली आहे असे समजण्यात यावे.”

३. त्यानुसार, सर्व नियुक्ती प्राधिकारी यांनी कार्यवाही करावी. हे आदेश या आदेशाच्या दिनांकापासून तात्काळ अंमलात येतील.
४. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध असून त्याचा संगणक संकेतांक क्रमांक २०११०५२०१३५१०४००१ असा आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(बा. वि. निकम)
अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन

परिशिष्ट ५ : एका पेक्षा अधिक शिक्षणक्रमांना प्रवेश

DISTANCE EDUCATION COUNCIL
INDIRA GANDHI NATIONAL OPEN UNIVERSITY

15983-16229

F.No.DEC/Notification/40.5.1.5/2012

Dated:01.11.2012

NOTIFICATION

Sub: Policy on pursuing two or more programmes simultaneously in various combinations - regarding.

The Distance Education Council in its 40th meeting held on 08.06.2012 has decided on the policy on pursuing two or more programmes simultaneously in various combinations. Two degree programmes cannot be allowed to be pursued simultaneously. However, a student can pursue two programmes simultaneously through distance or combination of distance and regular modes from the same or different University(ies)/ Institution(s) in various combinations, viz.,

1. One Degree and one Diploma/Post Graduate Diploma/Certificate
2. One Post Graduate Diploma and one Diploma/Certificate
3. One Diploma and one Certificate
4. Two Post Graduate Diplomas
5. Two Diplomas
6. Two Certificates

This is for information and adherence by all concerned.

(DIRECTOR)

To

VCs of all SOUs/ Heads of DEIs

3. The Registrar
YCMOU
Dnyanagotri, Near Gangapur Dam
Nashik-422 222,
MAHARASHTRA

Appendix 6 : G.R. of Equivalency

मुक्त विद्यापीठाच्या पदव्यांना समकक्षता व शासनमान्यता

(१) अन्य विद्यापीठांच्या पदवीशी समकक्षता

मा. शिक्षण संचालक (उच्च शिक्षण) महाराष्ट्र राज्य यांच्या पत्र क्र. समक (उ. शि.)/१०९४/३२८६१/मवि-१, दि. ३० ऑक्टोबर १९९५ च्या पत्रान्वये 'केंद्रीय किंवा राज्य विधिमंडळाने अधिनियमाद्वारे भारतातील विद्यापीठाने दिलेली पदवी/पदविका आणि संसदेने अधिनियमाद्वारे इतर शैक्षणिक संस्था प्रस्तावित केलेल्या आहेत किंवा विद्यापीठ अनुदान आयोग अधिनियम (१९५६) मधील कलम क्र. ३ अन्वये मानीव विद्यापीठे घोषित केली आहेत अशांच्या बाबतीत पदवी किंवा पदविका मान्यता देण्याबाबतचे औपचारिक आदेश विद्यापीठाने काढण्याची आवश्यकता नाही'.

यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ हे महाराष्ट्र राज्याच्या विधिमंडळाने अधिनियमाद्वारे (कायदा क्र. २०/१९८९) स्थापन केलेले विद्यापीठ असून त्यास विद्यापीठ अनुदान आयोगाचीही मान्यता आहे. त्यामुळे या विद्यापीठाची पदवी इतर विद्यापीठांच्या पदवीशी समकक्ष आहे.

(२) विद्यापीठ अनुदान आयोगाची मान्यता

विद्यापीठ अनुदान आयोग, नवी दिल्ली यांनी त्यांचे पत्र क्र. F/S-15/89 (CPP-1) दि. ८ डिसेंबर १९९२ नुसार विद्यापीठ अनुदान आयोगाच्या १९५६ च्या कायद्यातील कलम १२-बी अन्वये यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठास मान्यता दिली आहे.

(३) महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाची मान्यता

उपसंचिव व परीक्षा निबंधक, महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग, मुंबई यांच्या पत्र क्र. १४७७ (१७/१९९४/कक्ष) दि. १७ फेब्रुवारी १९९४ च्या पत्रातील मान्यतेसंबंधीचा मजकूर - 'यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ हे संविधिमान्य (Statutory) असल्यामुळे आपल्या विद्यापीठाच्या पदवीधर विद्यार्थ्यांकडून आलेले अर्ज देखील इतर मान्यताप्राप्त विद्यापीठांच्या पदवीधर उमेदवारांकडून आलेल्या अर्जांप्रमाणेच आयोगाकडून विचारत घेतले जातील'.

मुक्त विद्यापीठाच्या पदवी/पदविकांना महाराष्ट्र शासन मान्यता

विद्यापीठ अनुदान आयोगाने मान्यता दिलेली विद्यापीठे राज्य सेवेतील पदासाठी पदवी/पदविकास मान्यता

महाराष्ट्र शासन
सामान्य प्रशासन विभाग

शासन निर्णय : क्रमांक आर.जी.डी.-१३९४/प्र.क्र. २१/९४/१३,मंत्रालय, मुंबई
४०००३२, दिनांक ८ मार्च १९९५.

याचा : (१) सामान्य प्रशासन विभाग, शासन निर्णय क्रमांक आर.जी.डी.-१०६१/१८९६७/१९४ - जे दिनांक २१ ऑगस्ट १९६९

शासन निर्णय : महाराष्ट्र लोक सेवा आयोगाशी विचार विनिमय करून उपरोक्त दिनांक २१ ऑगस्ट १९६९ च्या आदेशाद्वारे असा निर्णय घेण्यात आला होता की, केंद्र अथवा राज्य विधिमंडळाच्या अधिनियमाद्वारे स्थापित झालेली विद्यापीठे, संसदेच्या अधिनियमाद्वारे स्थापन झालेल्या इतर शैक्षणिक संस्था, किंवा विद्यापीठ अनुदान आयोग अधिनियम, १९५६ च्या अंतर्गत भाग ३ अन्वये जाहीर झालेली मानवी विद्यापीठे यांनी प्रदान केलेल्या पदव्या / पदविका तसेच भारतीय वैद्यकीय मंडळ अधिनियम, १९५६ च्या परिशिष्टामध्ये अंतर्भूत केलेल्या वैद्यकीय व संलग्न विषयामधील पदव्या यांना शासकीय महाविद्यालयातील अध्यापकीय पदे वागळता, राज्यातील सेवा व पदांवरील भरतीसाठी आपोआप मान्यता प्राप्त झालेली असल्याचे समजण्यात यावे.

(२) सदर आदेशासोबत विद्यापीठ अनुदान आयोगाने मान्यता दिलेल्या वैधानिक विद्यापीठे व संस्थांची यादी जोडण्यात आली होती. आयोग मान्यताप्राप्त विद्यापीठे व संस्था यांची अद्ययावत यादी आता या आदेशासोबत जोडण्यात आली आहे. शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग, क्रमांक आर.जी.डी - १०६१/१८९६७/१९४/जे दिनांक २१ ऑगस्ट १९६९ मध्ये नमूद केलेल्या आणि वर परिच्छेद १ मध्ये उद्धृत केलेल्या हेतूसाठी सदर सर्व विद्यापीठे/संस्था यांनी प्रदान केलेल्या पदवी/पदविकांना आपोआप मान्यता देण्यात आल्याचे समजण्यात यावे.

महाराष्ट्रचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने

दा. र. राणे
अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

- (१) राज्यपालांचे सचिव
- (२) मुख्य मंत्र्यांचे सचिव
- (३) सचिव, महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग, मुंबई
- (४) महालेखापाल, महाराष्ट्र-१, मुंबई
- (५) महालेखापाल, महाराष्ट्र-२, मुंबई
- (६) निवृत्ती लेखा परीक्षा अधिकारी, मुंबई
- (७) अधिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई
- (८) प्रबंधक, उच्च न्यायालय (मूळ न्याय शाखा), मुंबई
- (९) प्रबंधक, उच्च न्यायालय (अपील शाखा), मुंबई
- (१०) प्रबंधक, लोक आवृत्त व उप लोक आवृत्त यांचे कार्यालय, मुंबई
- (११) सर्व मंत्रालयीन शिक्षण
- (१२) मंत्रालयीन विभागांच्या निबंधकांच्या निबंधकांखालील सर्व विभाग प्रमुख व कार्यालय प्रमुख
- (१३) अवर सचिव, भारत सरकार, शिक्षण मंत्रालय, नवी दिल्ली
- (१४) निवड नस्ती

याचा : महाराष्ट्र शासनाच्या उपरोक्त शासन निर्णय क्रमांक आर.जी.डी. १३९४/प्र.क्र.२१/९४/१३ मंत्रालय, मुंबई. दिनांक ८ मार्च १९९५ च्या सोबत जोडलेल्या यादीमध्ये यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक यांची अनुक्रमांक १४६ वर नोंद करण्यात आलेली आहे.

Appendix - 7 : Letter of Recognition form UGC

APPENDIX 1	
APPENDIX 1.1 : LETTER OF RECOGNITION FROM UGC	
UNIVERSITY GRANTS COMMISSION BAHADUR SHAH ZAFAR MARG NEW DELHI-110002.	
NO F5-15/89 (OPP-I)	December, 1992
The Secretary Govt. of Maharashtra Higher and Technical Education and Employment Deptt. Mantralaya Annexe Bombay- 400032.	
Sub : Recognition of Yashwantrao Chavan Maharashtra Open University, Nashik for Central assistance under Section 12-B of the UGC Act, 1956.	
Sir,	
With reference to the correspondence resting with your letter No. MOJ/ 63003 (241/92) UNI dated 11 th November, 1992 on the above subject, I am to say that the University Grants Commission has agreed to declare the Yashwantrao Chavan Maharashtra Open University Nashik established under Maharashtra State Act No. XX of 1989, fit to receive Central assistance for all purposes including Institutional development in terms of the rules framed under Section 12-B of the UGC Act, 1956.	
The receipt of the letter may please be acknowledged.	
Yours faithfully,	
Sd/xxx (I J GUPTA) JOINT SECRETARY	
Copy to :-	
1. The Vice - Chancellor, Yashwantrao Chavan Maharashtra Open University, Nashik-422005.	
2. Secretary to the Govt. of India, Ministry of Human Resource Development (Deptt. of Education) New Delhi.	
3. The Registrar, Indira Gandhi National Open University, Maidan Garhi, New Delhi- 110068.	
4. The Secretary, Association of Indian Universities, 16, Kotla Marg, New Delhi- 110002.	
5. Desk Officer (Meeting) / S.O.FD-III/S.O.SU-II/S.O.-I, Stat, U.G.C. New Delhi.	
6. All Officers /Sections, UGC New Delhi.	
Sd/- (D. D. Mehta) SECTION OFFICER	

परिशिष्ट ८ : विद्यार्थी सहायता आणि विद्यार्थी कल्याण योजना

■ विद्यार्थी सहायता

अल्प उत्पन्न गटातल्या हुशार विद्यार्थ्यांसाठी विद्यार्थी साहाय्य योजना विद्यापीठातर्फे राबविली जाते. त्यासाठी विद्यापीठाने १५ लाखांची तरतूद केली आहे. या योजनेखाली आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल विद्यार्थ्यांनी प्रवेश घेतलेल्या शिक्षणक्रमासाठी असलेल्या शुल्कात सवलत देण्यात येते. त्यासाठी विद्यापीठाने विहित नमुना विकसित केला असून योग्य पात्रताधारक विद्यार्थ्यांना प्रवेश शुल्कात सवलत देण्यात येते.

■ विद्यार्थी कल्याण योजना

विद्यार्थ्यांच्या सर्वांगीण व्यक्तिमत्त्व विकासासाठी दरवर्षी क्रीडा व युवक महोत्सवांचे आयोजन करण्यात येते. तसेच विद्यार्थ्यांमधील संशोधन प्रवृत्तीला प्रोत्साहन देण्यासाठी आविष्कार ही संशोधनात्मक स्पर्धाही घेण्यात येत असते.

■ क्रीडा महोत्सव

विद्यापीठाच्या विद्यार्थ्यांना खेळाचे मैदान मिळावे म्हणून विद्यापीठाने विभागीय व विद्यापीठ पातळीवर क्रीडा स्पर्धा सुरू केल्या आहेत. यातून खेळाडूंना राज्य व राष्ट्रीय स्तरावरील क्रीडा स्पर्धेत भाग घेता येतो. मा. राज्यपालांच्या कार्यालयाकडून आयोजित केल्या जाणाऱ्या आंतरविद्यापीठीय अश्वमेध व ए. आय. यू. च्या क्रीडास्पर्धेतही खेळाडूंना भाग घेता येतो.

■ युवक महोत्सव

विद्यापीठाच्या कलावंत विद्यार्थ्यांना त्यांच्या कलागुणांचे प्रदर्शन करता यावे म्हणून विद्यापीठाने विभागीय व केंद्रीय स्तरावर युवक महोत्सव सुरू केला आहे. यात वक्तृत्व स्पर्धा, एकांकिका, नृत्य संगीत, गायन यांसारख्या स्पर्धा घेण्यात येतात. मा. राज्यपालांच्या कार्यालयाकडून आयोजित केल्या जाणाऱ्या इंद्रधनुष्य व ए.आय.यू. (भारतीय विद्यापीठ संघ) यांच्यातर्फे घेण्यात येणाऱ्या राष्ट्रीय युवक महोत्सवात कलावंत विद्यार्थ्यांना सहभाग घेता येतो.

■ आविष्कार

विद्यापीठ स्तरावरील विद्यार्थ्यांमधील संशोधन प्रवृत्तीला प्रोत्साहन देण्यासाठी मा. राज्यपाल यांच्या कार्यालयातर्फे दरवर्षी आविष्कार ही संशोधनात्मक स्पर्धा घेण्यात येते. या आंतरविद्यापीठीय संशोधन महोत्सवातही मुक्त विद्यापीठाच्या विद्यार्थ्यांना भाग घेता येतो.

■ संवाद पत्रिका

राज्यभर पसरलेल्या मुक्त विद्यापीठाच्या विद्यार्थ्यांशी संपर्क साधण्यासाठी मुक्त विद्यापीठ संवादपत्रिका हे मासिक प्रकाशित केले जाते. विद्यार्थ्यांना उपयुक्त माहिती लेख, सूचना यांचा यात समावेश असतो. अध्ययनार्थ्यांमधील अभ्यासाची प्रेरणा व दूरशिक्षणाबाबत जागरूकता वाढविण्याचे कार्य ही पत्रिका करत असते. सदर संवाद पत्रिका वेबसाईटवर वाचण्यासाठी उपलब्ध असेल.

■ आभासी वर्ग

विद्यार्थ्यांना उपग्रहाच्या माध्यमातून शिक्षण घेणे शक्य व्हावे म्हणून विद्यापीठाने अहमदाबाद येथील भारत सरकारच्या भारतीय अंतरिक्ष अनुसंधान संघटन (इस्रो) या संस्थेच्या मदतीने एज्युसॅट या उपग्रह वाहिनीद्वारा (सॅटेलाईट चॅनल) दूरशिक्षणाचा प्रकल्प सुरू केला आहे. या प्रकल्पांतर्गत राज्यात एकूण ४० व्हर्च्युअल लर्निंग सेंटर कार्यान्वित केलेली आहेत. याद्वारे थेट संपर्कसत्रे घेण्यात येतात.

■ राष्ट्रीय सेवा योजना

पारंपरिक विद्यापीठांप्रमाणेच मुक्त विद्यापीठाच्या १५०० विद्यार्थ्यांसाठी राष्ट्रीय सेवा योजना सुरू करण्यात आली आहे.

खालील संवर्गातील विद्यार्थ्यांना शुल्कात सवलत दिली जाते.

- (१) अंध, अपंग, मूक-बधिर, कर्णबधिर विद्यार्थी (पाहा परिशिष्ट ३)
- (२) विद्यापीठातील नियमित वेतनश्रेणीत कार्यरत सेवक व त्यांचे परिवारजन (स्वतः, पत्नी/पती, दोन पेक्षा अधिक नाही इतके अवलंबून असलेले अपत्य)
- (३) मागासवर्गीय (शासनाच्या नियमाच्या अधीन) विद्यार्थी.

वरील संवर्गातील उमेदवारांनी संपूर्ण शिक्षणक्रम शुल्क भरून प्रवेश घ्यावा. त्यानंतर विद्यापीठ / शासनाच्या नियमाप्रमाणे शुल्क सवलतीची प्रक्रिया पूर्ण करावी. विद्यापीठ / शासनाच्या नियमाप्रमाणे शुल्काचा परतावा संबंधितांना देण्यात येईल.